

چرنگاه

سودای بی پایان ادغام سازمان حفاظت محیط زیست

چندسالی است که خشکسالی روی ایران چنبره زده است و کاهش بارش از سوبی و الگوی کشت نامناسب در برخی مناطق به علاوه نیازهای صنایع و مصرف خانگی شرایط پیچیده‌ای پیش روی مسئولان قرار داده‌است. از سال ۵۸ پیشنهادات و طرح‌های مختلفی برای ادغام سازمان محیط زیست

ارائه شده است. این بار نمایندگان مجلس ایجاد وزارتخانه آب و محیط زیست را چاره کار دیده‌اند اما به گفته دبیرکل فدراسیون صنعت آب تجميع وظايف سازمان حفاظت محیط زیست و بخش آب وزارت نیرو و ایجاد وزارت آب و محیط‌زیست دارای نقاط ضعف زیادی است. ادغام سازمان حفاظت محیط‌زیست با نهادهای دیگر موضوع تازه‌ای نیست. سال ۱۴۰۰ برخی نمایندگان وقت مجلس طرح تشکیل وزارت آب، انرژی و محیط زیست را ارائه دادند. این طرح با مخالفت نهادهای تخصصی محیط‌زیست مواجه شد. به عنوان نمونه احمد لاهیجانی زاده، معاون محیط‌زیست دریایی سازمان حفاظت محیط‌زیست تبدیل سازمان محیط‌زیست به وزارتخانه را تیر خلاصی بر پیگیره محیط‌زیست توصیف کرده و گفته بود: «سازمان محیط‌زیست باید مستقل از قوه مقننه یا مجریه باشد.»

پیشنهاد تشکیل وزارتخانه‌های «انرژی» و «آب و محیط زیست» در مجلس

دی ماه سال ۱۴۰۰ علی سلاجقه، رییس سابق سازمان حفاظت محیط‌زیست که ریاست بر سازمان منابع طبیعی را هم در کارنامه خود دارد با درخواست رسمی از رییس جمهوری وقت خواستار ادغام این دو سازمان شد اما این طرح هم به نتیجه نرسید، البته موضوع ادغام این دو سازمان پیش از این هم بارها مطرح شده بود حتی یک بار در اوایل سال ۱۳۵۸ و دوره ریاست مرحوم تقی ابتکار با حکم شورای انقلاب که در آن زمان حکم قانون را داشت، سازمان جنگل‌ها با سازمان حفاظت محیط‌زیست ادغام و زیرمجموعه سازمان حفاظت محیط‌زیست شد اما در نهایت آب این دو سازمان در یک جوی نرفت. در تازه‌ترین پیشنهاد مطرح شده طرح تشکیل وزارتخانه‌های «انرژی» و «آب و محیط‌زیست» در مجلس شورای اسلامی مطرح و ۲۴ فروردین اعلام وصول شد؛ طرحی که موافقان و مخالفان خود را دارد.

به استناد قوانین بالادستی، کوچک‌سازی دولت باید در دستور کار قرار گیرد

علی شریعت، دبیرکل فدراسیون صنعت آب می‌گوید: «متأسفانه هر چند سال یک بار شاهد ارائه طرح‌های ادغام یا تفکیک وزارتخانه‌ها هستیم این در حالیست که نه تنها خروجی مثبتی از اینگونه طرح‌ها حاصل نشده بلکه هزینه سرسام‌آوری بر بیت‌المال تحمیل شده است. گویا تغییر نام وزارتخانه‌ها، تفکیک یا ادغام وزارتخانه‌ها، تشکیل استان‌های جدید و سلسله اقدامات این چنینی تنها هنری است که طراحان اینگونه طرح‌ها دارند؛ آن هم در شرایطی که به استناد قوانین بالادستی کوچک‌سازی دولت باید در دستور کار قرار گیرد. شریعت اضافه می‌کند: «در شرایطی که در سایر کشورها، سیاست کوچک‌کردن دولت‌ها در دستور کار قرار گرفته، در ایران هرساله بر تعداد نهادها و و سازمان‌ها افزوده می‌شود و تجربه این‌گونه روش‌ها نشان داده که تشکیل آن‌ها، به جز تحمیل بار مالی گسترده بر بودجه عمومی کشور، دستاورد ملموسی نداشته است.» دبیرکل فدراسیون صنعت آب تاکید می‌کند: «تجربه اخیر کشور از ناتین مبنی بر انحلال سازمان‌ها و نهاد‌های فاقد کارایی و هزینه‌بر نشان داد که می‌توان با این روش، ضمن ایجاد تحول اقتصادی و چابک‌سازی دولت به هدف کاهش کسری بودجه دولت و کاهش تورم دست یافت.»

طرح جامع آمایش سرزمین برای حل این معضل از ضروریات کشور است

به اعتقاد شریعت این‌گونه به نظر می‌رسد که سطح دغدغه‌ها در دستگاه سیاستگذاری به حدی کاهش یافته که به جای پرداختن به مباحث اصلی، بر مسائل شکلی متمرکز شده است. فقط کافی است که به جای پرداختن به اینگونه مباحث، وزارت نیرو به عنوان متولی آب به وظایف و مسئولیت‌های خود در قبال صیانت از منابع آب کشور تمرکز کند و جلوی دست‌اندازی دیگر دستگاه‌ها و نهاد‌ها بر منابع آب کشور را بگیرد چون قانون اجازه برخورد وزارت نیرو با متخلفان را داده ولی این وزارتخانه به هر دلیل در مقابل این تخلفات کوتاه آمده است. او ادامه می‌دهد: «به نظر می‌رسد تقلیل مشکلات به «عدم تمرکز در تصمیم‌گیری» در بخش آب و انرژی، بیش از همه پاک‌کردن صورت مسأله باشد. واقعیت آن است که چالش کمبود منابع آب در ایران سابقه چند صدساله دارد و این مشکل در سال‌های اخیر افزایش یافته است. وجود یک «طرح جامع آمایش سرزمین» که بر اساس آن ظرفیت‌های هر استان در حوزه کشاورزی، صنعت و... مشخص باشد، برای حل این معضل از ضروریات کشور است.» دبیرکل فدراسیون صنعت آب تاکید می‌کند: به نظرم تجميع وظايف سازمان حفاظت محیط‌زیست و بخش آب وزارت نیرو و ایجاد وزارت آب و محیط‌زیست دارای نقاط ضعف زیادی است که از جمله می‌توان به «خلط امور حاکمیتی - نظارتی و تصدی گری - اجرایی دولت» همچنین تضاد منافع و ماموریت‌های غیر همسو در بدنه یک دستگاه» اشاره کرد علاوه بر آن شرایط اقتصادی، سیاسی و اجتماعی کشور به‌گونه‌ای است که آثار و عواقب هر گونه تغییر ساختار غیر قابل پیش‌بینی است و شاید اهداف مورد انتظار این ادغام محقق نشود و صرفاً هزینه مضاعفی بر کشور تحمیل کند.

ایجاد وزارت آب و محیط‌زیست یعنی تغییرات بنیادی در وزارتخانه‌های نیرو و جهاد کشاورزی

شریعت با بیان اینکه در حال حاضر وضعیت منابع آب کشور و منابع طبیعی و محیط زیست کشور با بحران‌های عیدیه‌ای مواجه است، تصریح می‌کند: «باتوجه به اینکه ایجاد وزارت آب و محیط‌زیست مستلزم ایجاد تغییرات بنیادی در وزارتخانه‌های نیرو و جهاد کشاورزی، راه‌و شهرسازی و محیط‌زیست است و همه این‌ها تأثیرات گسترده‌ای بر جامعه خواهند گذاشت، توصیه می‌شود به جای پرداختن به این‌گونه طرح‌ها، حکمرانی درست در این بخش‌ها مورد توجه قرار گیرد.» او با اشاره به برخی قوانین وضع شده در این حوزه می‌گوید: «از جمله این قوانین می‌توان به «سند مرفقی ملی امنیت غذایی» اشاره کرد که در زمان دولت رئیس‌جمهوری شهید مصوب شد. مطابق این سند باید تا اقی ۱۴۱۱، ۳۰ میلیارد متر مکعب در مصرف آب صرفه جویی شود. به عبارتی مطابق این سند باید ۶ تا ۶ میلیارد مترمکعب در هر سال صرفه جویی در آب کشاورزی و صنعت و خدمات اتفاق بیفتد.

بهترین قوانین رادر بخش آب داریم ولی باور به آنها نداریم

دبیرکل فدراسیون صنعت آب اضافه می‌کند: «بر اساس این سند هر گونه طرح انتقال آب و هر نوع شیرین‌سازی و سدسازی غیرقانونی است ولی شاهد هستیم هزاران میلیارد تومان صرف انتقال آب از دریای عمان به فلات مرکزی می‌شود. اینجاست که بی‌می‌بریم مابهترین قوانین رادر بخش آب داریم ولی باور به آن‌ها نداریم.» شریعت در پایان تاکید می‌کند: «فقط کافی است به همین سند ملی که بهترین سند آب در کشور است عمل کنیم به جای اینکه به دنبال طرح‌های بیهوده ادغام و یا ایجاد وزارت آب و محیط‌زیست باشیم.»

پیرهادی:

آب رودخانه هراز وارد دریای خزر شده و تبدیل به آب شور می‌شود آنهم بدون آنکه ما از آب این دریا استفاده شرب کنیم، لذا ضرورت داشت تا جلوی این هدررفت آب شیرین را بگیریم تاکنون در مجموع چیزی معادل ۹ هزار میلیارد تومان برای دو پروژه انتقال آب از سد های لتیان و لار به تهران از سوی مدیریت شهری اختصاص پیدا کرده‌است،

سد لار در اواخر دهه ۵۰ توسط فرانسوی‌ها به بهره‌برداری رسید، اما دو مورد جانمایی اشتباه و همچنین سازه ضعیف آن باعث شده فرار و نشت آب زیادی داشته باشد و هیچ‌گاه نتوانسته به تمام ظرفیت خود برسد. در همین راستا چند سال پیش قرار شد تونلی برای انتقال نشتی آب از سد لار به سد لتیان ساخته شود تا از فرار آب جلوگیری کند. قرارداد ساخت تونل در سال ۱۳۹۶ منعقد شد، اما بعد از چند ماه رها و از اولویت خارج شد، اما از انتهای سال ۱۴۰۰ مجدداً در دستور کار قرار گرفت. حالا و در سال ۱۴۰۴، رئیس کمیسیون محیط‌زیست شورای شهر تهران اعلام کرده که با وجود اختصاص ۴ هزار میلیارد تومان برای انتقال آب از سدهای طالقان و لار، اما هنوز نتیجه مشخصی نداشته‌ایم و خود ما هم از سرنوشت آن بی‌اطلاعیم! این اظهارات در حالی مطرح می‌شود که در سال ۱۴۰۲ مسئولان وقت اعلام کرده بودند که در صورت تأمین بودجه لازم، تکمیل تونل انتقال آب سد لار تا ۱۴۰۴ به بهره‌برداری خواهد رسید و می‌تواند تأمین ۳۰ درصد از نیاز آب شرب پایتخت را انجام دهد.

انتقال آب سدلار تا ۱۴۰۴

«محمد رستمی» مدیرعامل هلدینگ تخصصی نیروی قرارگاه سازندگی به عنوان مجری طرح‌های انتقال آب به پایتخت در مورد این طرح‌ها می‌گوید: در این راستا چند پروژه برای تهران تعریف شده است. انتقال آب از سد کرج به طول ۳۵ کیلومتر و همچنین بخشی از انتقال آب از سدلار هم توسط قرارگاه انجام شده است. طرح و پروژه «قمر بنی‌هاشم» هم در دست اجرا داریم که در این پروژه رینگ کمربندی اطراف شهر تهران ایجاد می‌شود تا اگر به‌هردلیلی آب از سدهای غرب تهران نرسید، بتوانند انتقال آب را از شرق تهران انجام دهند و بالعکس. بخشی از این پروژه هم انجام شده و بخشی هم در حال انجام است.

وی افزود: همچنین دو پروژه آبرسانی دیگر برای تهران تعریف شده که با این پروژه‌ها طرح جامع آب تهران تکمیل شود. یک پروژه طرح انتقال آب از سد لار و سامانه دوم است که در این پروژه تونل ۲۸ کیلومتری حفر می‌شود که ۱۰ کیلومتر آن باتی بی‌ام حفاری شده و ۱۸ کیلومتر از این پروژه هم در حال انجام است. رستمی گفت: برای اجرای این پروژه هماهنگی خوبی بین دولت و شهرداری تهران انجام شده تا شهرداری تأمین اعتبار کند و بخشی از تأمین اعتبار در حد ۲ همت این پروژه تکمیل می‌شود و تنها همین پروژه می‌تواند سالانه تا ۱۳۰ میلیون مترمکعب آب به شبکه تهران اضافه کند. وی با اشاره به پروژه دوم آبرسانی تهران اظهار داشت: پروژه دوم خط دیگری از سد طالقان است که به عنوان خط اضطراری تأمین آب تهران تعریف شده و در حال اجراست.

مدیرعامل هلدینگ تخصصی نیروی قرارگاه سازندگی خاتم‌الانبیاء ادامه داد: در این پروژه برای انتقال آب از سد طالقان تونل ۶۰ کیلومتری تعریف شده است.

«شهروند» همزمان با آغاز تنش‌های آبی در پایتخت گزارش می‌دهد

سرنوشت نامعلوم پروژه های انتقال آب به تهران

[**حمید رضا خالدي**] رشد جمعیت پایتخت در سال‌های اخیر، نیاز آب شرب شهر تهران را به حدود یک و نیم میلیارد مترمکعب در سال رسانده که این نیاز آبی اهمیت اجرای پروژه تونل سد لار که بیش از ۳۳ میلیون مترمکعب از این مقدار را تأمین می‌کند، نشان می‌دهد. با این وجود این پروژه که تمام مجوزهای لازم را برای اجرا کسب کرده بود، در دولت گذشته به مدت ۳ سال رها شده بود. آب شرب به پایتخت در حال حاضر از سدهای امیرکبیر، لتیان، لار، طالقان و ماملو تأمین می‌شود که در این میان سد لار، سهم کمتری در تأمین آب پایتخت داشته که این سهم کم به واسطه سازه ضعیف این سد است. حالا برای تکمیل این پروژه شهرداری چهار هزار میلیارد تومان در سال گذشته به دولت کمک کرده است. با این وجود شورای شهر همچنان مدعی است که وزارت نیرو و دیگر نهاد‌های مرتبط هنوز گزارشی در مورد هزینه کرد این بودجه ارائه نکرده‌اند. موضوعی که چالش‌های بسیاری را به همراه داشته است.

از لار به لتیان

شورای شهر تهران در خصوص بحران آب معتقد است که نباید همه تقصیر‌ها را گردن شرایط اقلیمی و بارش‌های کم امسال انداخت. وی در گفت و گو با «شهروند» می‌گوید: علاوه بر کمبود بارش هادر تهران، رشد قابل‌تامل جمعیت در تهران، البرز و حتی قزوین که منابع آبی مشترکی دارند، باعث شده تا مصرف این مایه حیات به شدت تحت تأثیر قرار گرفته و افزایش پیدا کند.

وی با ذکر اینکه باید با تجهیزات به روز تلاش کنیم تا مصرف آب را پایین‌آوریم می‌گوید: در عین حال باید فرهنگ و الگوی مصرف آبی ما نیز اصلاح شود. مثلاً در حال حاضر سرانه مصرف آب در تهران با میزان بارش ۲۲۹ میلی‌لیتر باران در سال، به چیزی حدود ۲۴۰ تا ۲۷۰ لیتر در روز می‌رسد؛ درحالی‌که در اکثر کشورهای پربارش، این ارقام بسیار پایین‌تر است. مثلاً درکشوری مانند سنگاپور با بارندگی ۱۰ برابر بیشتر از ایران، سرانه مصرف آب ۱۴۱ لیتر در روز است. با در سائو پائولو که میزان بارش هادر آن چیزی حدود ۲۵۰۰ میلی‌لیتر در سال است مصرف سرانه آب ۱۴۱ لیتر در روز گزارش شده است. یا در مثالی دیگر در جاکارتا، با بارش ۱۸۰۰ میلی‌لیتری باران در سال، سرانه مصرف ۱۷۵ لیتر در روز است.

پیرهادی با ذکر اینکه به جای استفاده از آب‌های زیر زمینی و حفر چاه‌ها باید از منابع دیگر استفاده کرد می‌گوید: واقعیت این است که تاکنون بخش عمده‌ای آب تهران از طریق چاه‌ها تأمین می‌شد. سال گذشته و همزمان با کاهش شدید آب سدها، وزارت نیرو می‌خواست تعداد زیادی چاه در تهران حفر کند ولی شورای شهر به شدت با آن مخالفت کرده و جلوی آن را گرفت. چون معتقد بودیم که حفر چاه‌های بیشتر باعث کمبود شدید آب می‌شود می‌تواند فرایند فرونشست در تهران را سرعت ببخشد.

وی ادامه می‌دهد: برای همین بعد از تشکیل جلسات کارشناسی بسیار، قرار شد تا به پروژه‌های انتقال آب که از قبل استارت خورده بود کمک کنیم تا زودتر به نتیجه برسند. به همین منظور؛ در سال گذشته ۴ هزار میلیارد تومان برای تکمیل پروژه انتقال آب سد طالقان و لار اختصاص دادیم و برای امسال هم در نظر داریم که ۵ هزار میلیارد تومان دیگر اختصاص دهیم. یعنی تاکنون در مجموع چیزی معادل ۹ هزار میلیارد تومان برای این پروژه مهم از سوی مدیریت شهری اختصاص پیدا کرده است.

پیرهادی تصریح می‌کند: با این حال هنوز مشخص نیست که سرنوشت این پروژه چه شده است؟ یعنی متولیان امر هیچ گزارشی به ما ارائه نمی‌دهند که چرا با وجود تأمین بودجه، هنوز این طرح به سرانجامی نرسیده است.

وی در مورد نحوه اختصاص بودجه برای اینگونه طرح‌ها نیز می‌گوید: این بودجه در حساب و کتاب‌های بین شهرداری و دولت لحاظ می‌شود. یعنی در محاسبه طلب و بدهی بین آن‌ها، گفته می‌شود که شهرداری ۴ هزار میلیارد به دولت در این زمینه کمک کرده و این رقم از بدهی دولت به شهرداری کم می‌شود.

پیرهادی با تأکید بر اینکه تکمیل این پروژه می‌تواند بخش مهمی از آب مورد نیاز تهرانی‌ها را تأمین کند می‌گوید: سد لار سالانه ۱۶۵ میلیون مترمکعب نشتی آب دارد که هدر می‌رود و به دریا میریزد. اما اجرای طرح انتقال آب می‌تواند باعث جلوگیری از اتلاف این حجم از آب شده و به شبکه مصرفی آب شرب تهران اضافه شود. بنابراین تکمیل این طرح بسیار مهم است.

وی همچنین به طرح انتقال آب از رودخانه‌های شمال کشور به تهران اشاره می‌کند و می‌گوید: براساس مطالعات منتشر شده، سالانه حدود ۱۰ میلیارد مترمکعب آب از رودخانه‌های شمال کشور بی‌هدف وارد دریای خزر می‌شود. حالا اگر بخشی از این منابع به تهران منتقل شود،

در این راستا، علی زنبویی، مدیر عامل مؤسسه فاطر قرارگاه سازندگی خاتم‌الانبیاء درباره تکمیل پروژه انتقال آب لارنیز گفته بود: آب از این تونل به سد لتیان منتقل می‌شود. در واقع آب از رودخانه هراز و سد لار واحد تونلی به طول ۲۰ کیلومتری می‌شود که زیر سد لتیان قرار دارد. آب از طریق این تونل هابه سد لتیان و سپس به شهر تهران منتقل می‌شود.

وی با بیان اینکه تمام فرار آب سد لار وارد رودخانه هراز

وعده دوباره

با تمام این تفاسیل، سخنگوی صنعت آب در آخرین اظهار نظر در این خصوص گفته است: هیچ برنامه انتقال آب از دریای خزر و دریای عمان به تهران وجود ندارد اما طرح انتقال آب از طالقان و لار در حال اجراست. عیسی بزرگ‌زاده، درباره آخرین وضعیت طرح‌های انتقال آب به تهران، اظهار کرد: از گذشته طرح‌های انتقال آب از طالقان و نشتی لار برای تشکیل پروژه‌های انتقال آب به تهران طراحی شد و اکنون هر دو این طرح‌ها در حال اجراست. طبق برآوردهای صورت گرفته طرح طالقان امسال به نتیجه می‌رسد و فاز اول این طرح انتهای بهار و فاز دوم آن در تابستان به نتیجه خواهد رسید. سخنگوی صنعت آب با بیان اینکه برای اجرای این طرح پنج هزار میلیارد تومان در نظر گرفته شده و تأمین مالی آن در این لحظه خوب است و پیش‌بینی می‌شود که مطابق برنامه‌ریزی این طرح اجرایی شود، وعده می‌دهد: پروژه سد لار نیز به شرط تأمین مالی به نتیجه خواهد رسید.

می‌شود، گفت: سالی ۳۳ میلیون تخصیص این آب است که اکنون ۱۵۰ میلیون آن پیمایش می‌شود. با تکمیل این تونل دیگر نیازی به پیمایش نیست و لذا ۱۸۰ میلیون هم به آن ۱۵۰ میلیون اضافه شده و به عدد ۳۳۰ میلیون می‌رسد. زنبویی افزود: این آب به شرق تهران می‌رود و با توجه به وضعیت بحرانی منابع آب تهران کمک بسیار زیادی محسوب می‌شود. در حال حاضر بخش زیادی از آب شرق تهران به وسیله آب چاه تأمین می‌شود، اما با تکمیل این پروژه دیگر نیازی بی‌چاه کاهش پیدا می‌کند.

وی با بیان اینکه اگر منابع به موقع تأمین شود تا سال ۱۴۰۴ شاهد تکمیل پروژه تونل هستیم، تصریح کرد: منابع مالی مورد نیاز این طرح بین ۲ تا ۳ هزار میلیارد تومان – با تورم سال ۱۴۰۲ – است که تاکنون ۵۰۰ میلیون تومان به این پروژه تخصیص داده شده است.

با این حال به نظر می‌رسد هنوز این قرارگاه نتوانسته به تعهد خود برای تکمیل پروژه‌های آبرسانی عمل کند. اما چرا با وجود اختصاص ۹ هزار میلیارد تومان همچنان این اتفاق رخ نداده سؤالی است که متولیان باید به آن پاسخ دهند!

کمک ۹ هزار میلیارد تومانی شهرداری

وعده‌های بزرگ‌زاده در حالی مطرح می‌شود که رئیس کمیسیون محیط زیست شورای شهر تهران اعلام می‌کند که هنوز هیچ گزارشی در مورد هزینه کرد ۴ هزار میلیارد تومانی شهرداری به طرح انتقال آب از طالقان و طرح انتقال آب‌های نشتی از لار به لتیان به آن‌ها نرسیده است. «مهدی پیرهادی» رئیس کمیسیون محیط‌زیست